

VI. Informacje VI. Повідомлення

Віталій Кушнір

Затурцівський меморіальний музей В'ячеслава Липинського

МУЗЕЙ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО „NA ODWIECZNYM SZLAKU Z KIJOWA DO KRAKOWA”

Відкриття Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського 22 серпня 2011 року стало важливою подією на шляху повернення імені цього Великого Українця на Батьківщину. Лише декілька років діє цей музейний заклад, проте багаточисельні схвальні відгуки відвідувачів про його роботу засвідчують успішний старт і потребу функціонування цієї культурно-освітньої, науково-методичної установи.

Урочистому відкриттю передував тривалий період боротьби за право існування такої інституції саме в родинному гнізді Липинських, розташованому, за словами останнього власника маєтку пана Станіслава, „na odwiecznym szlaku z Kijowa do Krakowa”. Починаючи від перших кроків (навесні 1990 року), спрямованих на впорядкування місця поховання нашого видатного земляка, доводилось спростовувати безпідставні звинувачення у діях, нібито спрямованих на підрич стабільності в суспільстві, на пропаганду ворожого українцям «буржуазного» світогляду та співробітництві з якимись таємними закордонними організаціями. Нечуваною річчю в умовах радянської дійсності були намагання пошанувати «польського пана» та ідеолога української державної незалежності.

Тому перші публікації, до яких були причетні й нинішні музейні працівники, адресувалися не стільки допитливому читачеві, скільки місцевому чиновнику, який не знав (і не хотів знати!) справжньої української історії. Перебороти номенклатурне невігластво було значно важче, ніж розпочати реальні справи: відбудову поруйнованого дому Липинських, захист від нищення зелених насаджень біля садиби (старовинного парку), реставрації меморіальних речей із родинного архіву вченого.

Нині ж музей володіє значною кількістю експонатів, представлених документами, фотографіями, друкованими виданнями, речами, які служать потужним джерелом інформації для відвідувача – від школяра до науковця. Двоповерхова будівля музею є своєрідною візитною карткою села Затурці. Велике приміщення дозволило розташувати у чотирьох залах першого поверху постійно діючу експозицію, дві просторі зали виділити під експонування змінних виставок, створити відповідні умови для зберігання матеріалів у двох фондосховищах, забезпечити окремими робочими кабінетами наукових співробітників. Особливою гордістю музею є приміщення колишньої „sali”, пристосованої під конференц-зал та устаткованої сучасною комп'ютерною технікою.

В музейній колекції окремою групою виділено меморіальний фонд, який складають особисті документи, фотооригінали, предмети побуту В'ячеслава Липинського та його родини, а також прижиттєві видання праць вченого. Серед фондових матеріалів є рідкісні книги сподвижників та сучасників Липинського.

Активне спілкування з родиною Липинських (починаючи від 1990 року) сприяло наповненню фондів. Завдяки тісній співпраці із співробітниками вітчизняних і зарубіжних наукових та освітніх закладів, проведенню різноманітних музейних заходів, у тому числі двох науково-практичних історико-краєзнавчих конференцій, приурочених 500-літтю першої писемної згадки про село Затурці та 510-й річниці села, а також підготовці та організації

ювілейних заходів із нагоди 125-ї та 130-ї річниці від дня народження В. Липинського вдалось розширити коло непересічних особистостей, зацікавлених у становленні нашого закладу та зміцненні його наукової бази.

У фондах Затурцівського музею є прижиттєві видання праць В'ячеслава Липинського, надіслані з Канади завідувачем бібліотеки Св. Володимира з міста Калгарі (штат Альберта) паном Миколою Вороном. Зокрема він надіслав для музею книги: «Україна на переломі» видання 1920 року, «Хліборобська Україна. Збірник II, III, IV», виданий у Відні в 1920 році та найвагоміший політичний трактат «Листи до братів-хліборобів», що побачив світ у віденському видавництві у 1926 році. Звідти ж, крім названих книг, надійшли перевидані нью-йоркським видавництвом «Булава» у 50-70-х роках минулого століття твори: «Наша орієнтація» (один із розділів «Листів...»), «Покликання варягів, чи організація хліборобів», «Релігія і церква в історії України», знову ж «Листи до братів-хліборобів», а також велика кількість праць інших авторів. Серед основних слід назвати двотомник «Історія України» Дмитра Дорошенка, «Нація в поході» Сергія Шемета, «Московський сфінкс» В. Косаренка-Косаревича та ряд інших.

Лучанин Петро Троневиц подарував музею збірник „Z dziejów Ukrainy”, редактований і виданий В'ячеславом Липинським ще в 1912 році. У передмові до праці редактор закликає представників польських шляхетських родів активно долучитися до праці на ниві просвіти серед української людності, наголошуючи при тому, що ця рідна йому верства не повинна стояти осторонь поривань українського народу до нового життя, бути «мертвою гілкою» на загальному народному дереві.

Базою для перевидань історичних, суспільно-політичних і публіцистичних праць вченого, його об'ємного листування та наукових досліджень став створений у 60-х роках минулого століття у Філадельфії Східно-Європейський дослідний інститут імені В'ячеслава Липинського, з яким музейні працівники підтримують зв'язок від часу першого приїзду до Затурець президента інституту, професора Ярослава Пеленського у червні 1991 року. Переданий тоді Я. Пеленським збірник наукових статей Гарвардського університету, виданий до 100-річчя від дня народження В. Липинського, був першою сходинкою у вивченні неоціненної спадщини мислителя.

Зі Сполучених Штатів Америки дочкою Володимира Луцького Надією Цегельською (похресницею графа Адама Монтрезора, зятя Павла Скоропадського), яка відвідала Затурці у 1998 році, надіслано польськомовну працю В. Липинського „Stanisław Michał Krzyczewski”, перевидану за океаном, з паралельним перекладом українською мовою, виконаним Юрієм Косачем, племінником Лесі Українки. Сестра Н. Цегельської Ірена Бачинська особисто передала до музею рідкісні фотографії та один примірник журналу «Українське козацтво» (майже всі випуски цього часопису вдалось зібрати за допомогою вже згаданого М. Ворона з Канади).

Двічі відвідала Затурці дочка Гетьмана Павла Скоропадського Олена Отт-Скоропадська, яка збагатила музейну збірку цінними фотографіями, документами, скрупульозними напрацюваннями її матері, що стосуються гетьманського родоводу, а також власною книгою «Остання з роду Скоропадських». Листуючись добірною українською мовою з провідним науковим співробітником цього музею Наталією Гатальською, вона постійно наголошувала на своїй впевненості, що «Україна вийде на добру дорогу». Ця тверда віра у майбутнє нашого народу та позитивні спогади про В'ячеслава Липинського засвідчують переконливу силу ідей, покладених в основу вчення нашого визначного земляка та величезний їх вплив на Гетьмана, його сім'ю та найближче оточення.

Для розуміння формування життєвої позиції молодого Липинського в часи його навчання у гімназіях Житомира, Луцька, Києва та університетських студій у Кракові велике значення відіграє біографічне дослідження польського історика і журналіста з Кракова Богдана Ганцажа „My, szlachta ukraińska...”. Цю книгу ще в рукописі автор переслав до музею в 2004 році. Пізніше праця Б. Ганцажа з авторським дарчим написом зайняла гідне місце в музейній експозиції.

Велику допомогу у формуванні фондів та поповненні довідкової бібліотеки надає громадська організація «Союз гетьманців-державників», яку очолює завідувач кафедри історії України та зарубіжних країн Київського національного лінгвістичного університету, професор Юрій Терещенко. Від цієї структури отримано деякі перевидані праці В. Липинського, Д. Дорошенка, І. Мазепи, Д. Донцова, Є. Чикаленка, а також збірники «В'ячеслав Липинський та його доба», «Український консерватизм та гетьманський рух», «Гетьманський альманах» і окремі праці сучасників Липинського із Союзу Хліборобів-Державників (Гетьманців): зокрема С. Томашівського, О. Скорописа-Йолтуховського, П. Мірчука та ін. Особливе місце належить студіям про В. Липинського та про інших видатних історичних діячів-очільників гетьманської організації Т. Осташко, К. Галушка та самого Ю. Терещенка.

Долучилися до наповнення фондів також інші київські науковці: І. Гирич, І. Старовойтенко, І. Передерій. Зі Львова надійшли праці Ю. Шульги, С. Гелея, Ю. Кучабського. Останній доводиться племінником Василю Кучабському (учневі та послідовникові Липинського), який у своїх працях розвинув учення свого наставника з питань українського модерного консерватизму (вони, з огляду на їх видання німецькою мовою, є мало доступними для українського читача).

Вагомий внесок у розвиток музею зробила науковий співробітник Вільної Української Академії Наук у США Тамара Скрипка, в центрі наукових зацікавлень якої лежать стосунки В. Липинського з родиною Косачів та з Лесею Українкою зокрема.

Відвідують музей і громадяни України, і зарубіжні гості, серед яких – відомі політики, науковці, письменники, державні службовці, краєзнавці, студенти та учні шкіл. Кожен знаходить тут ґрунт для роботи розуму і серця. На експозиційній базі музею Волинською телестудією було знято документальний фільм «Польська кров української групи».

За роки повноцінного функціонування Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського тут побували представники Литви, Естонії, Білорусі, Росії, Казахстану, Молдови, США, Австрії, Швеції, Німеччини, Кувейту. Звичайно, найчастіше музей зустрічає відвідувачів з Республіки Польща.

Впорядкування місця поховання В'ячеслава Липинського і території колишнього католицького кладовища дало позитивний сигнал для налагодження добросусідських відносин між народами України та Польщі. Ставши опорним пунктом для контактів на історичному шляху від Києва до Кракова, музей своєю роботою продовжує сприяти подальшій європейській інтеграції України.